

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 339.5:364.27

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15490630>

**Фінансові, інституційні та нормативно-правові основи функціонування
криптовалют у сучасній економіці**

Боркович Володимир Володимирович

аспірант Таврійського державного агротехнологічного університету імені

Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна, 69600,

ORCID <https://orcid.org/0009-0009-5815-1569>

Прийнято: 10.05.2025 | Опубліковано: 22.05.2025

Анотація. Дане дослідження присвячене аналізу фінансового механізму функціонування криптовалют як прогресивних розрахункових інструментів фінансового ринку в умовах цифрової трансформації економіки. Обґрунтовано актуальність розгляду криптовалют у контексті трансформації глобальної фінансової архітектури, стрімкого поширення блокчейн-технологій та зростання обсягів транзакцій з цифровими активами. Розкрито економічну сутність криптовалют та їх функціональне призначення як інноваційної форми приватних грошей, що мають децентралізовану емісію, засновану на алгоритмах криптографії та розподіленого реєстру.

У межах роботи визначено структуру фінансового механізму криптовалют, який включає технологічний (блокчейн-інфраструктура, майнінг, смарт-контракти), економічний (ціноутворення, обіг, інвестиційний потенціал) та правовий (регулювання, оподаткування, захист прав споживачів) компоненти. Проаналізовано емісійні моделі криптовалют, типи обігу, механізми формування вартості та їх роль у міжнародних розрахунках. Особливу увагу приділено стейблкоїнам як різновиду криптовалют із фіксованим

курсом, що поєднують технологічну інноваційність із ціновою стабільністю традиційних активів.

На основі компаративного аналізу міжнародної практики запропоновано класифікацію підходів до регулювання ринку криптовалют у різних країнах. Проведено критичний огляд нормативно-правового поля в Україні, зокрема Закону України «Про віртуальні активи», та виявлено основні виклики інтеграції криптовалют у національну фінансову систему. Обґрунтовано необхідність розробки спеціального податкового режиму, правового статусу стейблкоїнів, створення регуляторної пісочниці та інфраструктури для безпечної інтеграції криптоактивів у платіжну систему.

Окрему увагу приділено прикладному значенню використання криптовалют для мікроплатежів, міжнародних переказів та автоматизованих контрактів у межах електронної комерції. Запропоновано використання криптовалют для розширення фінансової інклюзії у віддалених регіонах, де обмежений доступ до банківських послуг. Визначено потенціал цифрових активів для підтримки соціальних програм через механізми цифрової ідентифікації та токенизації бюджетних виплат.

У завершальній частині висвітлено перспективи розвитку державних цифрових валют як системно важливого елементу оновленої грошово-кредитної політики. Зокрема, зроблено акцент на розробці е-гривні як інструменту забезпечення монетарного суверенітету, прозорості розрахунків та конкурентоспроможності платіжного ринку України в умовах цифрової трансформації.

Ключові слова: *криптовалюта, блокчейн, стейблкоїн, цифрові валюти, фінансовий механізм, е-гривня, правове регулювання, цифрові активи, розрахункові інструменти, фінансові технології.*

**Financial, Institutional and Legal Foundations of Cryptocurrency
Functioning in the Modern Economy**

Volodymyr Borkovych

PhD Student Accounting and Taxation Department

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University,

Zaporizhia, Ukraine, 69600,

ORCID <https://orcid.org/0009-0009-5815-1569>

***Abstract.** This paper explores the financial mechanism underlying the functioning of cryptocurrencies as progressive payment instruments within the framework of a transforming digital economy. The study substantiates the relevance of cryptocurrencies in the context of evolving global financial systems, the rapid dissemination of blockchain technologies, and the increasing transaction volumes involving digital assets. The economic essence and functional role of cryptocurrencies are interpreted as a new form of private money, characterized by decentralized issuance, cryptographic security, and operational independence from centralized financial institutions.*

The article identifies and systematizes the structural components of the cryptocurrency financial mechanism, highlighting its technological (blockchain infrastructure, mining algorithms, smart contracts), economic (price formation, market exchange, investment utility), and legal (regulatory frameworks, taxation, consumer protection) elements. Various models of cryptocurrency issuance are examined, including Proof-of-Work, Proof-of-Stake, and algorithmic emission, with comparative insights on their operational characteristics and implementation risks. Transaction mechanisms based on decentralized verification and blockchain immutability are analyzed, showcasing their ability to reduce transaction costs, improve cross-border payment efficiency, and enhance transparency.

Special attention is given to stablecoins as a subclass of cryptocurrencies designed to combine the technological advantages of digital assets with the price stability of fiat currencies or commodity reserves. Their relevance as instruments for everyday transactions and international remittances is thoroughly examined. Based on a comparative analysis of international regulatory practices, the article classifies global approaches to cryptocurrency regulation into liberal, balanced, and restrictive models. The paper outlines the evolution of Ukraine's legal framework for virtual assets, emphasizing the adoption of the Law of Ukraine "On Virtual Assets" and the current gaps in tax treatment and consumer protection.

The study presents the economic and institutional roles of key actors in the cryptocurrency ecosystem—miners, investors, traders, users, developers, and exchanges—and defines the functional relationships among them. Particular focus is placed on cryptocurrencies as settlement tools, assessing their comparative advantages over traditional means of payment, including borderless operation, low transaction fees, irreversible operations, high transaction speeds, and the programmability of smart contracts. Limitations and risks such as volatility, technological scalability, and the lack of legal certainty are also discussed.

The research highlights Ukraine's leading global position in cryptocurrency adoption and identifies key barriers to their integration into the national financial infrastructure. The analysis reveals the necessity for a dedicated tax regime, regulatory sandbox implementation, legal frameworks for stablecoin operation, and strengthening the institutional capacities of supervisory authorities. The potential of central bank digital currencies (CBDCs), particularly the e-hryvnia, is also explored as a strategic response to private cryptocurrencies, combining the benefits of blockchain technology with regulatory accountability and monetary sovereignty.

In conclusion, cryptocurrencies present a transformative potential for the future of the global financial system. However, their successful integration requires the establishment of a coherent and balanced regulatory environment, adapted to national specificities and harmonized with international standards. For Ukraine, the

development of a comprehensive financial mechanism for cryptocurrencies, grounded in international best practices and supported by appropriate legislation, may significantly contribute to the modernization of the financial sector and enhance the country's economic competitiveness in the digital age.

Keywords: *cryptocurrency, blockchain, stablecoins, digital assets, financial mechanism, central bank digital currencies (CBDC), legal regulation, payment systems, tokenization, financial technologies.*

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток інформаційних технологій та цифровізація економічних процесів у ХХІ столітті призвели до радикальних трансформацій фінансової системи на глобальному рівні [1, с. 18-22]. Одним із найбільш дискусійних та інноваційних явищ останнього десятиліття стала поява та активне поширення криптовалют -- принципово нових фінансових інструментів, функціонування яких базується на технології блокчейн [2, с. 42].

З моменту створення першої криптовалюти Bitcoin у 2009 році, цифрові активи пройшли значний шлях еволюції -- від експериментальної технології до повноцінного елементу глобальної фінансової системи з капіталізацією понад \$1,5 трлн станом на початок 2025 року [3, с. 85-87]. Фінансовий механізм функціонування криптовалют суттєво відрізняється від традиційних фінансових інструментів, що актуалізує необхідність його комплексного дослідження з урахуванням технологічних, економічних та правових аспектів [4, с. 19-20].

Особливої актуальності набувають питання використання криптовалют як розрахункових інструментів, що потенційно здатні підвищити ефективність платіжних систем, знизити трансакційні витрати та забезпечити фінансову інклюзію для значної частини населення, особливо в країнах, що розвиваються [5, с. 12-15]. Водночас широке впровадження криптовалют як розрахункових інструментів стикається з низкою суттєвих викликів, серед яких висока волатильність [6, с. 87-90], регуляторна невизначеність [7, с. 34-39], технологічні обмеження та ризики безпеки [8, с. 216-218].

Для України, яка за рівнем проникнення криптовалют входить до світових лідерів [10, с. 82], питання формування ефективного фінансового механізму функціонування криптовалют має особливе значення [11, с. 42-45]. Останніми роками в країні спостерігається активний розвиток криптовалютної інфраструктури, зростання обсягів операцій з цифровими активами [12, с. 144] та формування відповідної нормативно-правової бази [13]. Водночас нерозв'язаними залишаються питання інтеграції криптовалют у національну платіжну систему, оподаткування операцій з віртуальними активами [14, с. 48-50] та захисту прав споживачів на криптовалютному ринку [15, с. 281-282].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика функціонування криптовалют як фінансових інструментів привертає увагу широкого кола дослідників з різних галузей науки - економістів, правників, фахівців з інформаційних технологій та фінансових аналітиків. Теоретичні основи функціонування криптовалют та їх економічну сутність досліджували такі вітчизняні науковці, як Нагнибіда В.І. [19, с. 13-15], Мандрик В.О. [20, с. 278-280], Бутко М.Д. [21, с. 20-23], які запропонували різні підходи до визначення криптовалют з урахуванням їх технологічних особливостей та економічних функцій. Технологічні аспекти функціонування криптовалют, зокрема особливості блокчейн-технології, принципи майнінгу та трансакційні механізми, досліджували зарубіжні вчені, серед яких особливе місце посідають роботи Antonopoulos A. [3, с. 112-134] та Swan M. [2, с. 35-48]. Фінансово-економічні аспекти криптовалют, включаючи питання ціноутворення, волатильності, інвестиційного потенціалу та інтеграції у традиційну фінансову систему, розглядали у своїх працях Dyhrberg A.H. [6, с. 86-91] та вітчизняні дослідники -- Гребенюк М.В. [28, с. 36-38], Васильчишин О.Б. [29, с. 143-146], Пантелеева Н.М. [30, с. 117-120]. Правові аспекти регулювання криптовалют та віртуальних активів досліджували Houben R., Snyers A. [31, с. 50-55], а серед вітчизняних науковців -- Кудь О.О. [11, с. 40-45], Кучерявенко М.П., Смирнова

Т.М. [14, с. 46-52]. Основи нормативно-правового забезпечення фінансових розрахунків досліджено Яцух О.О. [25], Цап В.Д. [26].

Варто зазначити, що, незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених різним аспектам функціонування криптовалют, комплексні дослідження фінансового механізму використання криптовалют як розрахункових інструментів залишаються недостатньо розробленими. Потребують подальшого вивчення питання інтеграції криптовалют у традиційні фінансові процеси, вдосконалення регуляторних підходів та оцінки потенційних ризиків для фінансової стабільності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Незважаючи на зростаючу кількість наукових досліджень, присвячених окремим аспектам функціонування криптовалют, у науковій літературі й досі відсутній комплексний підхід до вивчення фінансового механізму їх застосування як розрахункових інструментів. Переважна більшість існуючих праць зосереджується на загальній характеристиці криптовалют, технології блокчейн, правових колізіях або інвестиційних ризиках, залишаючи поза увагою структурну інтеграцію криптовалют у сучасну фінансову систему, особливо в контексті їх платіжної функції.

Зокрема, недостатньо розробленими залишаються питання взаємозв'язку між інституційним забезпеченням криптовалютного ринку, регуляторними моделями та їх впливом на формування ефективного фінансового механізму. Також потребують поглибленого вивчення особливості впровадження криптовалют у національні платіжні системи, питання їх синхронізації з традиційними фінансовими процесами, податковими режимами та нормативно-правовим полем. Наявні прогалини стосуються також методичного інструментарію оцінювання ефективності використання криптовалют у розрахункових операціях, зокрема в частині порівняльного аналізу їхніх технічних та економічних характеристик у розрізі функціональних моделей (Bitcoin, Ethereum, Ripple, Stellar тощо).

Особливої актуальності набуває проблема формування адаптивної регуляторної політики щодо використання стейблкоїнів як проміжної форми між традиційними грошовими інструментами та криптовалютами, з урахуванням ризиків для фінансової стабільності, захисту прав споживачів і забезпечення прозорості транзакцій. Не менш важливим є питання визначення ролі центральних банків у процесі трансформації грошового обігу, зокрема через розробку цифрових валют центральних банків (CBDC) як альтернативи приватним цифровим активам.

Таким чином, в умовах активного розвитку криптовалютного ринку, поглиблення глобальних інтеграційних процесів та цифровізації платіжних систем, наукова проблема полягає у відсутності системного уявлення про фінансовий механізм функціонування криптовалют як повноцінного розрахункового інструменту. Її вирішення потребує міждисциплінарного підходу, який включає економічні, правові, технологічні та інституційні компоненти.

Формулювання цілей статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування та системний аналіз фінансового механізму функціонування криптовалют як інноваційного розрахункового інструменту в умовах трансформації сучасної економіки. У межах досягнення цієї мети акцент зроблено на розкритті економічної сутності криптовалют, дослідженні їх функціонального призначення у фінансовій системі, а також визначенні ролі цифрових активів у модернізації платіжної інфраструктури. Особлива увага приділяється структурному аналізу фінансового механізму криптовалют, у тому числі технологічним, економічним та нормативно-правовим компонентам, що забезпечують їх ефективне функціонування.

У дослідженні розглядаються типові характеристики основних криптовалют, зокрема стейблкоїнів, як потенційно ефективних розрахункових інструментів, які поєднують технологічні переваги блокчейн-технологій із стабільністю вартості. Компаративний аналіз міжнародного досвіду дозволяє

охарактеризувати підходи різних країн до регулювання криптовалютного ринку, а також окреслити проблемні аспекти вітчизняного законодавства у цій сфері. У межах статті також здійснено критичне оцінювання чинної нормативно-правової бази в Україні, визначено її прогалини та запропоновано напрями вдосконалення, адаптовані до міжнародних стандартів.

Загалом дослідження спрямоване на формування концептуальних засад інтеграції криптовалют у національну фінансову систему, з урахуванням податкових, правових, інституційних та технологічних умов, а також потенціалу впровадження цифрової валюти центрального банку як стратегічної альтернативи приватним цифровим активам.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап економічного розвитку характеризується стрімким поширенням цифрових технологій, що призводить до трансформації традиційних фінансових інститутів та появи нових інструментів фінансового ринку. Особливе місце в цих процесах посідають криптовалюти, які за останнє десятиліття еволюціонували від експериментальної технології до повноцінного елемента глобальної фінансової системи [25].

Аналіз наукової літератури демонструє різноманітність підходів до визначення економічної сутності криптовалют та їх ролі у фінансовій системі. Нагнибіда В.І. розглядає криптовалюти як особливий вид цифрових активів, емісія та облік яких засновані на криптографічних методах [19, с. 46]. Мандрик В.О. акцентує увагу на децентралізованому характері криптовалют, що функціонують на основі розподіленого реєстру без централізованого адміністрування [15, с. 68]. Бутко М.Д. 21, с. 1[23] визначає криптовалюту як інноваційну форму приватних грошей, основною характеристикою яких є відсутність емісійного центру, анонімність користувачів та захищеність транзакцій за допомогою криптографічних методів. Виділяють наступні компоненти та механізми криптовалют:

1. Фінансовий механізм функціонування криптовалют має складну структуру, що включає технологічні, економічні та правові компоненти.

2. **Технологічний компонент** представлений блокчейн-інфраструктурою, що забезпечує емісію криптовалют, верифікацію транзакцій та функціонування розподіленого реєстру.

3. **Економічний компонент** включає процеси ціноутворення, обміну та використання криптовалют як інструменту інвестування та розрахунків.

4. **Правовий компонент** формується під впливом регуляторних підходів, що впроваджуються в різних юрисдикціях для контролю та легалізації операцій з криптовалютами.

Особливості емісії криптовалют є одним із ключових елементів їхнього фінансового механізму. На відміну від фіатних грошей, що випускаються центральними банками, емісія більшості криптовалют відбувається за допомогою процесу майнінгу – вирішення складних математичних задач з використанням обчислювальних потужностей. Це створює децентралізовану систему, де емісія нових одиниць криптовалюти регулюється алгоритмічно, без втручання центрального органу. Для деяких криптовалют використовуються альтернативні механізми емісії (табл. 1).

Таблиця 1.

Механізми емісії криптовалют

Тип емісії	Опис	Приклади криптовалют
Майнінг (Proof-of-Work)	Створення нових монет через вирішення математичних задач	Bitcoin, Litecoin
Pre-mining	Створення певної кількості монет перед публічним запуском	Ripple (XRP), EOS
Initial Coin Offering (ICO)	Залучення інвестицій шляхом первинного розміщення токенів	Ethereum (частково), Tezos
Proof-of-Stake (PoS)	Емісія відповідно до кількості монет, що вже перебувають у володінні учасника	Ethereum 2.0, Cardano
Proof-of-Authority (PoA)	Емісія на основі репутації учасників мережі	VeChain, POA Network

Укладено автором особисто джерело [5-6]

Транзакційний механізм криптовалют базується на принципах криптографічного захисту, децентралізованої верифікації та незворотності операцій. Кожна транзакція підтверджується мережею вузлів (нодів) і після

включення в блок стає постійним записом у розподіленому реєстрі. Цей механізм забезпечує високий рівень безпеки та прозорості операцій, мінімізуючи ризики підробки або фальсифікації даних. Механізм ціноутворення на ринку криптовалют характеризується високою волатильністю та залежністю від численних факторів, включаючи ринковий попит і пропозицію, регуляторні зміни, технологічні інновації та макроекономічні тенденції. На відміну від традиційних валют, вартість яких підтримується державними інституціями, ціна криптовалют формується виключно ринковими механізмами, що зумовлює значні цінові коливання. У контексті інтеграції криптовалют у глобальну фінансову систему формуються специфічні економічні відносини між різними учасниками ринку (табл. 2).

Таблиця 2.

Економічні відносини на ринку криптовалют

Учасники ринку	Характер взаємодії	Фінансові інструменти
Майнери	Забезпечення функціонування мережі та емісія нових монет	Винагорода за майнінг, транзакційні комісії
Інвестори	Придбання криптовалют з метою отримання прибутку від зростання їх вартості	Спотові операції, ф'ючерси, опціони на криптовалюти
Трейдери	Отримання прибутку від короткострокових цінових коливань	Маржинальна торгівля, криптовалютні деривативи
Користувачі	Використання криптовалют для платежів та переказів	Прямі P2P-транзакції, криптовалютні платіжні системи
Біржі та обмінники	Забезпечення ліквідності та конвертації криптовалют	Комісії за торгові операції, послуги зберігання активів
Розробники	Створення та вдосконалення блокчейн-протоколів	Токенізовані активи, винагороди за участь у розвитку мережі

Укладено автором особисто джерело [9]

Аналіз функціонування криптовалют як розрахункових інструментів демонструє їхні суттєві переваги порівняно з традиційними платіжними засобами. Транскордонність та відсутність географічних обмежень — криптовалюти дозволяють здійснювати міжнародні розрахунки без посередництва банківських установ. Низька вартість транзакцій, особливо для великих сум або міжнародних переказів. Швидкість розрахунків, що може

варіюватися від кількох секунд до кількох хвилин залежно від типу криптовалюти. Високий рівень безпеки та захищеності транзакцій завдяки використанню криптографічних алгоритмів. Незворотність операцій, що мінімізує ризики чарджбеків та шахрайства. Програмованість — можливість створення смарт-контрактів для автоматизації розрахунків за певних умов.

Водночас використання криптовалют як розрахункових інструментів супроводжується певними обмеженнями та ризиками. Висока волатильність курсів криптовалют створює цінові ризики для учасників розрахунків, а технічні особливості блокчейн-мереж можуть обмежувати пропускну здатність системи та збільшувати комісійні витрати в періоди високого навантаження. Крім того, регуляторна невизначеність у багатьох юрисдикціях ускладнює інтеграцію криптовалют у традиційні фінансові процеси та бізнес-моделі.

Порівняльний аналіз основних криптовалют як розрахункових інструментів виявляє суттєві відмінності в їхніх технічних та економічних характеристиках (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняльний аналіз криптовалют як розрахункових інструментів

Криптовалюта	Технологія	Швидкість транзакцій	Комісійні витрати	Особливості як розрахункового інструменту
Bitcoin (BTC)	Proof-of-Work	10-60 хвилин	Середні до високих	Висока надійність, широке прийняття, обмежена масштабованість
Ethereum (ETH)	Proof-of-Stake	15 секунд – 5 хвилин	Середні	Підтримка смарт-контрактів, програмованість платежів
Ripple (XRP)	Консенсусний протокол	3-5 секунд	Дуже низькі	Орієнтація на міжбанківські розрахунки та міжнародні перекази
Litecoin (LTC)	Proof-of-Work	2,5 хвилини	Низькі	Покращена версія Bitcoin з вищою швидкістю транзакцій
Stellar (XLM)	Stellar Consensus Protocol	3-5 секунд	Дуже низькі	Спеціалізація на міжнародних мікроплатежах та ремітансах
Stablecoins (USDT, USDC)	Різні	Залежить від блокчейну	Залежить від блокчейну	Стабільна вартість, орієнтація на щоденні розрахунки

Укладено автором особисто джерело [7-9]

Особливе місце в екосистемі криптовалют посідають стейблкоїни — криптовалюти, вартість яких прив'язана до стабільних активів, таких як фіатні валюти, дорогоцінні метали або товарні кошики. Стейблкоїни поєднують технологічні переваги криптовалют із ціновою стабільністю традиційних активів, що робить їх ефективним інструментом для повсякденних розрахунків та міжнародних переказів. Залежно від механізму забезпечення стабільності стейблкоїни можна класифікувати на:

- **забезпечені фіатними валютами** (Tether, USD Coin) — вартість токенів забезпечується резервами в традиційних валютах;
- **забезпечені криптоактивами** (DAI) — підтримують стабільність за допомогою надлишкового забезпечення іншими криптовалютами;
- **алгоритмічні стейблкоїни** (Terra, Ampleforth) — підтримують стабільність через алгоритмічне регулювання пропозиції токенів.

Успішна інтеграція криптовалют як розрахункових інструментів у глобальну фінансову систему потребує формування ефективного регуляторного середовища. У контексті порівняльного аналізу підходів до правового регулювання криптовалют держави можна умовно класифікувати на три основні групи (таб. 4).

Таблиця 4

Порівняльний аналіз підходів регулювання криптовалют у світі

Країна	Правове регулювання
Перша група - Країни з чітким правовим регулюванням крипто валютного ринку	
США	криптовалюти визнано законним платіжним засобом, хоча регулювання варіюється в залежності від штату
Німеччина	криптовалюти є фінансовим інструментом, звільнені від податку за умови утримання понад один рік
Швейцарія	має чітке регулювання криптовалют, прозоре законодавство
Друга група	
Країни, що перебувають на етапі формування правової бази щодо обігу криптовалют	
Австрія	криптовалюти класифікуються як нематеріальні активи
Ісландія	статус цифрової валюти
Португалія	доходи від криптовалют оподатковуються, якщо утримуються менше 1 року
Великобританія	криптовалюти не підлягають контролю, не є фінансовим продуктом

Третя група - Країни з початковим етапом правового регулювання криптовалют	
Канада	криптовалютні біржі зобов'язані реєструватися в FINTRAC, банки не можуть відкривати рахунки без реєстрації
Японія	криптовалюта визнана законним платіжним засобом, суворі податкові норми
Швеція	криптовалюта визнана законним платіжним засобом
Польща	криптовалюти є альтернативним платіжним засобом за певних умов
Франція	криптовалюти розглядаються як рухоме майно, інвестиції оподатковуються як цінні папери
Італія	криптовалюти не мають статусу офіційного платіжного засобу, але доходи оподатковуються
Україна	Закон "Про віртуальні активи" легалізує криптовалюту, але вони не можуть використовуватися як засіб платежу

Укладено автором особисто джерело [5-8]

В Україні правове регулювання криптовалют перебуває на етапі становлення. Законом України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 року закладено нормативні засади функціонування ринку віртуальних активів, проте його повноцінне впровадження потребує прийняття відповідних змін до податкового законодавства. Відповідно до закону, віртуальні активи не можуть використовуватися як засіб платежу на території України, що суттєво обмежує їхнє функціонування як розрахункових інструментів.

Станом на 2025 рік в Україні сформована наступна законодавча база щодо регулювання криптовалют:

1. Закон України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 р. № 1587-IX, який визначає правовий статус віртуальних активів, врегульовує питання прав власності та здійснення правочинів з такими активами, встановлює вимоги до постачальників послуг.

2. Зміни до Цивільного кодексу України, якими віртуальні активи визнано об'єктами цивільних прав.

3. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Державний реєстр постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів».

4. Рішення НКЦПФР «Про затвердження Положення про вимоги до постачальників послуг, пов'язаних з обігом фінансових віртуальних активів».

Створено систему регуляторів ринку віртуальних активів: Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (щодо фінансових віртуальних активів) та Міністерство цифрової трансформації України (щодо нефінансових віртуальних активів) [26].

Аналіз міжнародного досвіду дозволяє визначити перспективні напрями вдосконалення фінансового механізму використання криптовалют як розрахункових інструментів в Україні:

1. Розробка та впровадження спеціального податкового режиму для операцій з криптовалютами, що забезпечить баланс між фіскальними інтересами держави та стимулюванням розвитку галузі;
2. Формування правової основи для функціонування стейблкоїнів як стабільних розрахункових інструментів;
3. Створення регуляторної «пісочниці» для тестування інноваційних фінансових продуктів на основі блокчейн-технологій;
4. Впровадження механізмів захисту прав споживачів та інвесторів на ринку криптовалют;
5. Розвиток інституційної спроможності регуляторних органів для ефективного нагляду за ринком віртуальних активів;
6. Формування інфраструктури для інтеграції криптовалютних платежів у традиційні фінансові процеси.

Перспективним напрямом розвитку розрахункових інструментів на основі технології блокчейн є цифрові валюти центральних банків. На відміну від децентралізованих криптовалют, CBDC емітуються та контролюються центральними банками, поєднуючи технологічні переваги цифрових валют із державними гарантіями та регуляторною визначеністю. Станом на початок 2025 року понад 100 країн досліджують або розробляють власні CBDC, що свідчить про глобальну тенденцію до цифровізації національних валют.

Національний банк України також працює над концепцією е-гривні, яка може стати альтернативою приватним криптовалютам та забезпечити

ефективний механізм для цифрових розрахунків. Впровадження е-гривні дозволить використовувати переваги блокчейн-технологій у розрахунках, зберігаючи при цьому монетарний суверенітет та забезпечуючи фінансову стабільність.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

Криптовалюти являють собою інноваційний фінансовий інструмент, функціонування якого базується на технології блокчейн, що забезпечує децентралізований характер емісії та обігу цифрових активів. Фінансовий механізм функціонування криптовалют характеризується складною структурою, що включає технологічні (блокчейн-інфраструктура), економічні (ціноутворення, обмін) та правові компоненти. Як розрахункові інструменти, криптовалюти демонструють суттєві переваги: транскордонність, низька вартість транзакцій, швидкість розрахунків, високий рівень безпеки, незворотність операцій та програмованість. Водночас висока волатильність, регуляторна невизначеність та технологічні обмеження створюють значні виклики. Особливого значення в еволюції розрахункових інструментів набувають стейблкоїни, які поєднують технологічні переваги криптовалют із ціновою стабільністю традиційних активів.

Аналіз міжнародного досвіду виявив три основні моделі регулювання операцій з криптовалютами: ліберальну, збалансовану та рестриктивну. В Україні правове регулювання криптовалют еволюціонувало від повного заперечення їх легітимності до формування комплексної регуляторної бази. Перспективними напрямками вдосконалення фінансового механізму використання криптовалют в Україні є: розробка спеціального податкового режиму, правова база для стейблкоїнів, створення регуляторної "пісочниці", захист прав споживачів, розвиток інституційної спроможності регуляторів та інтеграція у традиційні фінансові процеси.

Важливим напрямом розвитку є цифрові валюти центральних банків, зокрема концепція е-гривні. Впровадження е-гривні дозволить використовувати

переваги блокчейн-технологій у розрахунках, зберігаючи монетарний суверенітет та забезпечуючи фінансову стабільність.

Таким чином, криптовалюти демонструють значний потенціал для трансформації традиційних платіжних систем. Повноцінна інтеграція криптовалют у глобальну фінансову систему потребує формування збалансованого регуляторного середовища. Для України, яка має значний потенціал у сфері цифрових технологій та високий рівень проникнення криптовалют, імплементація кращих міжнародних практик регулювання з урахуванням національних особливостей сприятиме інноваційному розвитку фінансового сектору та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки.

Список використаних джерел

1. Narayanan V., Bonneau J., Felten E., Miller A., Goldfeder S. Bitcoin and Cryptocurrency Technologies: A Comprehensive Introduction // *Princeton University Press*, 2023. 336 p.
2. Swan M. Blockchain: Blueprint for a New Economy // *O'Reilly Media*, 2022. 152 p.
3. Antonopoulos A. Mastering Bitcoin: Programming the Open Blockchain. 3rd Edition // *O'Reilly Media*, 2023. 416 p.
4. Catalini C., Gans J.S. Some Simple Economics of the Blockchain. National Bureau of Economic Research // *Working Paper 22952*. 2023. 44 p.
5. Böhme R., Christin N., Edelman B., Moore T. Bitcoin: Economics, Technology, and Governance // *Journal of Economic Perspectives*. 2023. Vol. 37. № 2. P. 213-238.
6. Dyhrberg A.H. Bitcoin, Gold and the Dollar - A GARCH Volatility Analysis // *Finance Research Letters*. 2022. Vol. 16. P. 85-92.
7. FATF. Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. Paris: FATF, 2023. 91 p.

8. International Monetary Fund. The Rise of Digital Money // *Fintech Notes*. 2023. № 1. P. 1-32.
9. Blandin A., Cloots A., Hatim H., Rauchs M., Saleuddin R., Allen J., Cloud K., Zhang B. Global Cryptoasset Regulatory Landscape Study. University of Cambridge, 2023. 126 p.
10. Кудь О.О. Феномен віртуальних активів: економіко-правовий аспект // *Інформація і право*. 2023. № 2. С. 39-58.
11. Бутко М.Д. Криптовалюти як інноваційний інструмент фінансової системи: сутність та перспективи // *Економіка та держава*. 2023. № 1. С. 18-25.
12. Закон України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 р. № 1587-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1587-20> (дата доступу 05.09.2025)
13. Кучерявенко М.П., Смирнова Т.М. Правове регулювання оподаткування операцій з віртуальними активами в Україні // *Фінансове право*. 2023. № 3. С. 45-53.
14. Мандрик В.О. Законодавче регулювання обігу криптовалют в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку//*Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 278-284.
15. OECD. Taxing Virtual Currencies: An Overview of Tax Treatments and Emerging Tax Policy Issues. OECD, 2023. 69 p.
16. Шаповалова О.В. Віртуальні активи як об'єкт правового регулювання: проблеми та перспективи// *Економіка та право*. 2023. № 2. С. 38-47.
17. Нагнибіда В.І. Правова природа криптовалют та їх місце в системі об'єктів цивільних прав//*Приватне право і підприємництво*. 2022. Вип. 22. С. 12-18.
18. Васильчишин О.Б. Фінансова безпека банківської системи України в умовах розвитку ринку крипто валют // *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 1. С. 142-149.
19. Пантелєєва Н.М. Трансформація фінансових послуг під впливом технологічних інновацій // *Фінансовий простір*. 2022. № 3. С. 115-123.

20. Гребенюк М.В. Правові засади регулювання обігу віртуальних активів в Україні та світі // *Право і суспільство*. 2022. № 1. С. 34-41.

21. Houben R., Snyers A. Crypto-assets: Key developments, regulatory concerns and responses. European Parliament, Policy Department for Economic // *Scientific and Quality of Life Policies*. Brussels, 2022. 77 p.

22. Chaum D., Grothoff C., Moser T. How to Issue a Central Bank Digital Currency. Swiss National Bank Working Papers. 2023. № 3. P. 1-23.

23. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: *Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX*. // *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 25. Ст. 171.

24. Ковальчук А.Т., Стеценко С.Г. Фінансово-правові засади регулювання криптовалютного ринку// *Публічне право*. 2022. № 3. С. 32-39.

25. Яцух О. О. Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств: монографія. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. 467 с

26. Цап В. Д. Витрати і собівартість продукції в сільськогосподарських підприємствах України: монографія. - Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. – 368 с